

Buscar els orígens d'un comentari sobre un fet musical a Espanya ens conduiria més enllà del segle XX. És un repte que no s'ha de descartar, però en l'aproximació al periodisme musical un prefereix aproximar-se bussejant en les seves arrels de temps més propers al jazz, al blues, al rock i al pop. Del que no hi ha dubte és que el periodisme musical aporta, en relació als seus inicis i a la seva evolució, unes "discrepàncies personals" malgrat estudis, cursos i publicacions, que no és una tàctica o un acord tàcit, si no raó i experiència.

Periodisme musical: suports mediàtics i riscos

Julián Sánchez
Foto: Sergio Ruíz

Els periodistes musicals utilitzen com a observatori d'estudi, gaudint d'esdeveniments anteriors, la dècada que correspon a les dates en què van néixer i van viure la seva juvenesa. Són variades les tècniques i tecnologies que fan servir. A manera d'exemples es poden citar, d'una banda, les diferències entre el periodisme musical independent, el públic i el privat, i d'una altra, l'ús del fotoperiodisme.

De la mateixa manera que Mariano Muniesa, llicenciat en Dret, redactor de la revista *Heavy Rock* i de la versió espanyola de la britànica *Kerrang*, col·laborador a Cadena 100 (emissora capdavantera d'aquesta professió), situava l'inici del heavy metal a Espanya a finals dels anys seixanta, d'altres la situen a mitjan d'aquesta dècada, donant importància a les primeres bandes de Madrid, Catalunya o Euskadi. Per la seva part, David Talleda Ferrer, periodista musical radiofònic a Catalunya Cultura, afirma: "com sóc dels seixanta ignoro per experiència el que va haver-hi abans" i apunta que si hagués de ressaltar alguna cosa "destacaria Radio 3 i alguns programes de Radio Juventud, Ràdio Barcelona i Ràdio Club 25". D'altra banda, Florián Manuel Pérez, més conegut com F-M HOP, cap de redacció de la revista

musical digital *La Factoría del Ritmo* (Cantàbria) a Internet des del 1995 parla d'un primer periodista espanyol anomenat José María Iñigo que "amb 15 anys comença a Bilbao, als anys quaranta, treballant en diferents emissores, com la BBC, i funda o participa durant els anys seixanta en les primeres revistes espanyoles".

Evidentment, aquestes són dades contrastades que ens permeten aquesta prèvia dels anys quaranta i cinquanta, així com les referències necessàries a diaris anteriors a l'any 1936. A més, aquests inicis es donen abans en unes comunitats autònomes que en unes altres. Seriosa recerca va poder experimentar qui signa aquest article en el seu treball sobre 30 anys de música i cultura alternativa que portava per títol *Sobre el punk*.

En relació a aquest escenari geogràfic, David Talleda assenyala que "Madrid i Barcelona es disputaven el màxim protagonisme, essent Barcelona el centre musical per excel·lència". Qüestió amb la qual coincideix amb F-M HOP, qui considera que "els centres urbans ofereixen més possibilitats perquè els grups es desenvolupin i amb ells els elements associats al periodisme musical", depenent també d'"onades que fan aparèixer i desaparèixer l'escena". De mica en mica

El periodisme musical té unes especificitats molt concretes i sovint és presentat com un dels germans petits de la família mediàtica.

trobem referències al periodisme musical, en els seus començaments alternatius, a Euskadi, València, Galícia, Balears, Andalusia, Múrcia, Cantàbria, fins a una continuïtat professional a finals dels anys vuitanta i començaments dels noranta en tot el país.

"FANZINS", REVISTES I LLIBRES

Segons cada estil musical (pop, ètnica, rock, punk, metal, ska, hardcore, punkrock, noisepop, gòtic, hip-hop, raga, reague, flamenc,...) trobem periodistes en diversos suports. El periodisme musical ha anat superant a Espanya molts esculls partint, sense cap dubte, des del paper imprès, tenint en compte que aquesta professió està mal remunerada i que no té el reconeixement que es mereix. "Resulta frustrant observar com el periodisme

musical continua essent periodisme de segona divisió. De fet, la música continua essent la germana pobre de la cultura", apunta Talleda. Aquesta situació s'agreuja degut a la saturació de producció en la indústria i pels abusos econòmics. Tal com comenta F-

A Espanya el periodisme musical està mal remunerat i no té el reconeixement que es mereix. És vist com de segona divisió.

M HOP "als mitjans especialitzats la música és important per ella mateixa. A les empreses mediàtiques només importa com a fenomen que mou diners i cultura".

Donen compte de la seva evolució i implantació a Espanya les publicacions en paper com *Actualidad Española*, *Mundo Joven*, *El Musiquero*,

Popular, *Vibraciones*, que citen David i Florián, les primeres ressenyes en els mitjans nacionals que recollien els concerts i criticaven cabelleres i indumentàries al temps que difonien d'una o altra manera el vinil, així com els fulls parroquials i les demo-

nitzacions de l'època. Als anys setanta, premsa i ràdio dediquen espais a aquesta matèria, mentre que als carrers i als barris de les ciutats la protesta i

la reivindicació, el rock, el punk i el heavy metal troben ressò en publicacions i "fanzins", tipus "fes-t'ho tu mateix", que desapareixen a finals dels anys vuitanta per reaparèixer a mitjans dels noranta, fent servir els nous suports que apareixen i difonent fins a la data bandes, segells discogràfics i solistes.

Espanya veurà com els seus diaris més emblemàtics, força imitats avui en dia, com *El País*, *El Mundo*, *El Correo*, *La Voz de Galicia*, *La Vanguardia*, *L'Avui*, *Diario de Mallorca*, *El Punt...* tenen els seus especialistes en la professió. Apareixen també editorials, després de la transició, que es dediquen a publicar llibres amb biografies, estu-

A partir de la dècada dels noranta l'escena pop i indie a l'Estat espanyol brilla en paper imprès.

dis, memòries, lletres i partitures de les cançons, entrevistes, ressenyes i àlbums de fotografies. Per recordar-ne unes quantes citem *La Máscara de València* i *VOSA POP* de Madrid, recentment desaparegudes, o *Robin Book* i *Milenio* a Catalunya, o el fet

Segons els experts en la qüestió, el periodisme alternatiu és el que ha creat un autèntic periodisme musical

d'edició de llibres per segells discogràfics com *Potencial Hardcore*, als noranta. Però hi ha molts més: *Surterfuge*, *Zona de Obras...*

A partir dels noranta l'escena pop i indie a Espanya brilla en paper imprès. No s'ha d'oblidar un treball excel·lent del periodista Pablo Gil titulat *Guía de*

Tal i com va succeir a Anglaterra o als Estats Units les emissores de ràdio lliures transformaren la societat i la cultura

la música indie en España. Publicacions com la versió de *RollingStone*, que va pel núm. 73, o *Serie B, Ecos del Metal*, *Pack de Só*, *Bad Music*, *Enderrock* (que recentment ha editat un llibre sobre música a València), la degana de les revistes gratuïtes *Mundo Sonoro* que

disposa d'apartats especials a Catalunya, Madrid, Múrcia, València, i curiositats com *Batonga*, el núm. 54 de *Antilla News* (música llatina), la revista *45rpm* de recent aparició i tantes altres, quasi incomptables.

L'EXPERIÈNCIA RADIOFÒNICA

La ràdio té també les seves vessants públiques, alternatives i privades. Els periodistes musicals entrevistats per a l'ocasió comenten la importància de l'opció alternativa. F-M HOP

considera que "aporten frescor, energia; el periodisme alternatiu és el que ha creat un autèntic periodisme musical", i afegeix que l'essència de les publicacions "serioses" és alternativa i que "molts periodistes d'avui van néixer en elles". David Talleda creu que és "imprescindible, renovador i necessari. Com ja va passar amb l'explosió del punk als setanta". Aquest periodisme "permet estar en

contacte amb una realitat que existeix".

Tal i com va succeir a països com Anglaterra, Alemanya, França, Holanda o als Estats Units, les emissores de ràdio lliures van transformar la societat i la cultura a Espanya. De la ràdio emanen projectes sòlids

en periodisme musical i altres aspectes que s'aniran incorporant cronològicament a zones com Euskadi, Catalunya, Madrid, València, Andalusia, Extremadura, Cantàbria... Avui en dia, segueixen funcionant amb problemes i moltes de les emissores han estat reconduïdes al sector municipal i públic.

Durant la dictadura emergeix la importància de les emissores en

ELS MITJANS QUE RESISTEIXEN

De la mateixa forma que mitjans de comunicació com *Ajoblanco*, de contingut independent i alternatiu que també va informar sobre música, *RUTA 66* és una revista de rock de qualitat, forta influència i espai de periodistes musicals. Amb més de cent números a les seves esquenes (el número 100 data de l'any 1997) la seva existència és emblemàtica, trobant-se entre els patrocinadors de la quarta edició de la coneguda Fira Internacional del Disc de Barcelona.

Per la seva part, l'editorial catalana *Milenio* és una altra de les que resisteix en el panorama actual. *Milenio* està especialitzada en música dels anys seixanta, rock simfònic, pop i rock, té llibres interessants com *Las chicas son guerreras* i a més ofereix també un bon assortiment sobre *The Beatles* i *Elvis Presley*.

D'altra banda, no s'ha d'oblidar *VOSA POP* amb biografies sobre *Kiss*, *Bob Marley*, *Miles Davis*, *Nú...* Ni tampoc *Gamuza Azul* (Bilbao), que optar per apostar per la fusió de música i literatura, o *El Diario de Peter Punk*, que va començar essent un fanzín en paper dedicat al punk i que actualment és un mitjà digital i mensual, obert al *hardcore* i a altres estils.

La veritat és que des de finals de la dècada dels seixanta fins a aquest any 2005 el territori de l'estat espanyol s'ha anat poblant per un seguit de projectes independents en el que suposa un intent de qualificar la cultura des del periodisme musical.

EMISSORES LLIURES

A finals dels vuitanta l'autor d'aquest reportatge va participar en la coordinació i la programació d'emissores lliures en les quals la música era un dels seus puntals. En aquesta època es crea, com a derivació de la seva implantació a la resta del país, una Coordinadora Interestatal de Ràdios Lliures. Avui en dia, any rere any, tal com està succeint el 2005 a Madrid, han estat perseguides i tancades malgrat ser populars i veïnals. Radio Utopía, Ràdio Klara Lliure i Libertària, Radio Topo, emissores basques, asturianes, andaluses o gallegues, amb una profunda càrrega de solidaritat social, en són alguns exemples. A Catalunya, resisteixen i es coordinen Contrabanda FM, Radio Pica, Radio Bronka o Radio Línea 4. Totes, que en són força, tenen el seu web. L'any 1999 l'editorial La Màscara i Radio 3 varen editar *Radio 3: 20 años*. Fundada el 1979, ja ha complert 25 anys. Radio 3 recull l'impuls de la música i de la cultura independents. Reconeguts professionals s'han donat i es donen cita organitzant concerts i espais com a la 2 de TVE, realitzant entrevistes i promocionant piles de bandes avui en dia plenament conegudes i participant en la moda dels festivals, quallant el 2005 una estimulante graella amb referències com *Local*, *Diario Pop*, *Siglo XXI*, el desaparegut *Desde la Bahía*, *Flamencos y Pelicanos*, *El Ambigú*, *Discopolis*... La seva influència la ressenyen generacions d'oients i de periodistes.

aquest país. Al llarg del temps ens trobem figures com la de J. M. Iñigo, Jordi Tardà o tants altres, el naixement de Radio 3 (vegeu peça a part), emissores locals i provincials amb programació unificada i certes desconexions, radiofórmules com *Los 40 principales*, que promocionen productes en concret, emissores dedicades a diferents tipus de música de

Cal diferenciar programes històrics de qualitat com *La Bola de Cristal* o *La edad de oro* d'altres més superficials

forma professional com Catalunya Ràdio, Cadena Ser, Cadena Dial (que va començar dedicant-se a la música espanyola), Onda Cero, ComRàdio... De fet, tot un viatge que a mitjan dels anys setanta es nodreix d'aquestes referències.

Respecte a la ràdio com a punta de llança, Talleda comenta que "pot ser que ho fos, però la ràdio viu actualment un moment d'ostracisme". Aquest fet marca un altre problema important i que en el periodisme musical té major impacte. No hem d'oblidar els retalls de programació i de pressupost que varen patir les emissores públiques entre els anys 2001 i el 2004, i que la majoria de freqüències des dels noranta, i abans, les aclaparen grups empresarials amb una línia comercial molt determinada.

La irrupció del videoclip, els documentals i el DVD canviarà la mentalitat del periodisme musical

De tota manera, F-M HOP recorda que la ràdio és número 1 en el que és musical i "com a concepte continuarà tenint sentit". I és que, en aquest sentit, la ràdio ens acompanya com a via de llibertat.

DE LA TELEVISIÓ A L'MP3

En aquesta aproximació cal recordar la importància del fotoperiodisme musical. Amb ell arribem a èpoques més llunyanes del segle XX i a una evolució conceptual. Quina? La imatge. Utilitzada en blanc i negre a les portades dels primers vinils espanyols, a les cassetts (per exemple Chapa Records o Ariola), a les fotos de "fanzins", de llibres, de seccions a diaris, de revistes especialitzades i gratuïtes o als llibrets de CD, la fotografia cobreix entrevistes, promocions, concerts,

pàgines centrals, pòsters, pur fetitxisme, biografies, etc. La televisió és un clar exemple de la fotografia i el seu pas a la imatge en moviment. Cal destacar l'empremta de la música pop amb actuacions en blanc i negre, l'ús del *playback*, el trencador *zoom* de Lazarov i aquell reportatge del Nodo sobre el concert de The Beatles.

En aquest sentit, s'han de diferenciar programes de televisió com *La Bola de Cristal* o *La edad de Oro*, genuí periodisme musical espanyol de programes amb actuacions molt superficials. Lentament, a partir dels vuitanta i començaments dels noranta s'experimenten noves possibilitats en un interessant calidoscopi seguit per les cadenes autonòmiques i les privades que incorporen algunes experiències amb excel·lents professionals.

La irrupció del videoclip, culminant amb els documentals i el DVD, que ja acompanya quasi tot CD amb el seu *bonus track* de regal, canviarà, com van fer en el seu moment

tant la premsa com la ràdio, la mentalitat del periodisme musical. Als anys vuitanta, es veuen els primers programes televisius dedicats als *clips* que després es clonaran en llistes dels més venuts, com ja succeïa a les radiofór-

En els darrers anys no solament ha canviat el panorama musical. Els suports del periodisme musical també s'han transformat.

mules, a partir de la màxima que tot treball produït ha d'incorporar el seu videoclip, com en altres èpoques va passar amb el *single*. També a la premsa escrita compta amb seccions concretes, com per exemple a *Mondo Sonoro*.

Però la transformació de la imatge en periodisme musical ve donada de la mà d'Internet, que a mitjan dels noranta és convertirà en el suport de suports mediàtics i tecnològics. No hi ha grup, segell, promotora, productora, publicació, editorial o fan que no tingui el seu web. El mateix ha succeït als mitjans alternatius. Citar-los implicaria un llibre sobre el tema. Alguns dels més recomanables són Maneras de vivir, Rock Circus, Musicaprom,

imbecil.com, WC RECORDS", Atmósfera 13, òbviament La Factoría del Ritmo, Diario de Peter Punk, entre altres. Interrogats per les qualitats i servilismes d'aquests suports, F-

La transformació de la imatge en periodisme musical ve donada de la mà d'Internet a mitjan dels anys noranta

M HOP pensa que "com la música és so..., una cançó és màgica si és bona, no li fa falta cap mena d'imatge" i que "l'MP3 i Internet han servit per democratitzar i donar accés a un volum de música important, posant en perill les estructures a les quals estem habi-

tuats". David Talleda apunta "que tots tenen les seves qualitats, servilismes i perills".

En aquest sentit, l'MP3 és una innovació indiscutible. El seu perill depèn del seu ús. Mitjançant la pedagogia, s'han de difondre suports i cultura com el vinil, que en si mateix és un objecte d'art. En aquesta aproximació periodística queda per comentar que el periodisme musical és avui en dia una realitat. D'això neix aquest reportatge. David i Florián no creuen que sigui un context hermètic. Personalment experimento dubtes envers aspectes com el present laboral de la professió. **4**